

STORTINGET

Representantforslag 256 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Marius Arion Nilsen, Dagfinn Henrik Olsen, Christian Tybring-Gjedde, Himanshu Gulati og Terje Halleland

Dokument 8:256 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marius Arion Nilsen, Dagfinn Henrik Olsen, Christian Tybring-Gjedde, Himanshu Gulati og Terje Halleland om kjernekraftforskningscenter for miljøvennlig energi

Til Stortinget

Bakgrunn

Norge har ambisiøse planer for elektrifisering av samfunnet i alle sektorer og for å fase ut bruken av fossil energi der det er mulig. Samtidig advarer Statnett om kommende mangel på utslippsfri energi om få år. I denne situasjonen forstår stadig flere at det norske målet om klimanøytralitet i 2050 kan bli umulig å nå uten at også Norge tar i bruk moderne kjernekraft.

Forskningsrådet utlyste 10. januar 2023 forskningsmidler på 1,2 mrd. kroner til seks–ti nye «Forskningscentre for miljøvennlig energi» (FME), med en fordeling på 120–200 mill. kroner til hver FME. Interesserte forskningsorganisasjoner hadde frist til 10. mai 2023 for å levere skisse til FME. Organisasjoner/grupper av organisasjoner med skisser godkjent av Forskningsrådet kan så søke om midler til omsøkt FME i perioden 4. oktober til 15. november 2023. Tildeling av midler forventes avgjort i april 2024.

Målene de nye sentrene må oppfylle, defineres slik i utlysingen:

«De overordnede målene for FME-ordningen, og dermed for sentrene som får støtte, er å bidra til å løse sentrale utfordringer på energiområdet, utvikle løsnin-

ger for lavutslippssamfunnet og styrke innovasjonsevnen i næringslivet.»

Under avsnittet «Avgrensning», langt ned i Forskningsrådets utlysningstekst, står imidlertid dette:

«Det vil ikke kunne søkes om FME innenfor kjernekraft.»

Denne begrensingen i Forskningsrådets utlysningstekst er ikke basert på noen føring fra Olje- og energidepartementet i tildelingsbrevet for forskningsmidlene.

Statsråd Terje Aasland og Forskningsrådet er blitt forespurgt om grunnlaget for avgrensingen, men har ikke kunnet henvise til konkrete begrunnelser. I svar på skriftlig spørsmål fra en av forslagsstillerne, Marius Arion Nilsen, svarer statsråden følgende på spørsmålet om hvorfor kjernekraft ikke kan søke om FME-midler (jf. Dokument nr. 15:2296 (2022–2023)):

«Avgrensningen av FME-utlysningen er en videreføring av en lang praksis hvor de målrettede energiforsknings-satsingene ikke har inkludert kjernekraft, fordi denne energikilden ikke har vært aktuell for det norske kraftsystemet.»

Daværende statsråd Kjell Børge Freiberg fra regjeringen Solberg svarte i 2019 derimot følgende på spørsmål om mulighet for thoriumforskning i Norge og om det var aktuelt å legge til rette for forskning og utvikling av thoriumprosjekter, herunder ved hjelp av offentlige virkemidler:

«Regjeringens satsing på energiforskning følger i all hovedsak anbefalingene gitt i Energi21-strategien. Men det betyr ikke at det ikke kan gis støtte til forskning og utvikling av thoriumprosjekter i Norge.»

Statsråd Aasland henviser til videreføring av en lang etablert praksis som i beste fall kan sies å være uklar, og forsvarer i et annet svar på skriftlig spørsmål fra Hadle Rasmus Bjuland i 2023, jf. Dokument nr. 15:888 (2022–2023), at kjernekraft ble grundig utredet på 1970-tallet og derfor allerede er avklart. Statsråden skriver:

«Spørsmålet om kjernekraft i den norske kraftforsyningen ble grundig behandlet på 1970-tallet. Bygging av kjernekraft fikk ved behandlingen ikke støtte i Stortinget, og kjernekraft har siden ikke vært vurdert som noe reelt alternativ i den norske energiforsyningen.»

Denne begrunnelsen bruker deretter igjen Forskningsrådet til å forsvare avskjæringen av midler til kjernekraftforskning. Altså baseres beslutninger om høyteknologisk forskning i dag på den 48 år gamle St.meld. nr. 100 (1973–74) Energiforsyningen i Norge i fremtiden, behandlet i 1975.

I 1975 var Norge inne i den mest intensive fasen av utbyggingen av vannkraft. At Stortinget den gangen ikke gikk inn for å utrede kommersiell kjernekraft, kan vanskelig brukes som en begrunnelse for ikke å utrede og forske på bruk av kjernekraft i dag, 48 år senere.

Norge har vedtatt klimanøytralitet innen 2050 og et delmål med 55 prosent reduserte klimautslipp i 2030 målt mot utslippene i 1990. Norge har i tillegg i over 100 år nytt godt av og bygget samfunnet og næringslivet på et fundament av ren, stabil og rimelig kraft. Kjernekraft har mulighet til å bidra til at man kan fortsette med dette.

Realistisk sett kan det bli svært vanskelig å nå målet om 55 prosent reduserte utslipp i 2030, og her kan ikke kjernekraft gi noe bidrag. Derimot kan kjernekraft bidra, kanskje helt avgjørende, til at man kan nå målet om klimanøytralitet i 2050, kanskje til og med flere år tidligere. Dette betinger imidlertid at det satses nå, og at man bygger nødvendig kompetanse på kommersiell kjernekraft.

Norge har et godt grunnlag i den kjernekraftkompetansen som ble utviklet fra den første forskningsreaktoren ble satt i drift i 1952. Institutt for energiteknikk (IFE) er fortsatt et av de mest avanserte forskningsmiljøene på kjernekraft internasjonalt.

Kjernekraftteknologien er utviklet langt forbi det nivået teknologien var på i 1975. Videre er befolkningens holdning til kjernekraft sterkt endret i positiv retning, og en meningsmåling viste i februar 2023 flertall for kjernekraft. Med ett unntak er alle partiene representert på Stortinget gjennom landsmøtevedtak positive til å vurdere å ta i bruk kjernekraft også i Norge, deriblant begge regjeringspartiene.

Kjernekraft er den energiformen som har suverent lavest arealforbruk. Den har ikke CO₂-utslipp og kan produsere i 60 til 100 år til priser som over livstiden slår det meste. FN regner i dag kjernekraft som å ha lavest

ressursbruk, minst påvirkning på økosystemene og minst helserisiko.

Forskningscentre på miljøvennlig energi

Det satses allerede store forskningsmidler på utvikling av miljøvennlig energi. FME til forskning på vindkraft ble utlyst 21. august 2020, med en ramme på 120 mill. kroner.

FME til forskning på hydrogen ble utlyst 14. juni 2021, med en ramme på 240 mill. kroner.

Når det nå lyses ut 1,2 mrd. kroner til ytterligere forskning på miljøvennlig energi, er det klart urimelig at Forskningsrådet har lagt inn en avgrensing som ikke tillater at det søkes om FME for forskning på kjernekraft, spesielt når det begrunnes med 48 år gamle vedtak.

Midler til et av de seks-til fem FME-ene bør derfor tas ut av rammen og disponeres til et FME for kjernekraft, på linje med tildelingene til FME for vindkraft i 2020 og hydrogen i 2021.

Frister må da endres slik at aktører som har forutsetning for å søke støtte, gis tilstrekkelig med tid til å utarbeide grundige søknader.

Kjernekraftforskning var viktig for Norge i perioden 1950–1970. Deretter ble det økende motstand fram til stortingsvedtaket i 1975 om å avvente.

Kjernekraft har siden ikke hatt stor oppmerksomhet, men den siste tids endringer i energi- og klimapolitikk, og resulterende utfordringer med europeisk kraftforsyning, har ført til økt oppmerksomhet rundt energikilden, også i Norge.

Omfattende rapporter fra EUs vitenskapspanel og FNs UNECE viser at moderne kjernekraft er den tryggeste energikilden av alle, samt at det radioaktive avfallet trygt kan lagres i undergrunnen. I tillegg viser livsløpsanalyser at kjernekraft har den laveste negative påvirkningen på økosystemer (klima, natur og miljø), ressursbruk (mineraler og metaller) og menneskers helse.

Kjernekraft gir regulær kraft som bidrar til økt forsyningsikkerhet. I tillegg gir kjernekraft redusert behov for naturinngrep. Det gjelder både til selve kraftverkene og ved at det blir mindre behov for utbygging av strømmnett. Kjernekraft kan også bidra til utjevning og reduksjon av strømprisene fordi den har lav marginalkostnad og er tilgjengelig hele året. Kjernekraft skyver dermed dyrere energikilder lenger ut på tilbudsaksen, noe som kan gjøre kraftprisene billigere på årsbasis, noe som igjen kan forsterke elektrifiseringen av det norske samfunnet.

Nesten alle partiene på Stortinget har nylige landsmøtevedtak som innebærer innhenting av kunnskap om og/eller forskning på kjernekraft.

Det virker nokså bakstreversk med dette som bakteppe å ikke ville tillate forskning innenfor FME-programmet innen kjernekraft, spesielt når det begrunnes

med 48 år gamle vedtak som ikke tar inn over seg at verden har endret seg vesentlig.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fjerne avgrensingen i Forskningsrådets utlysning om FME-midler, hvor

det i dag står følgende: «Det vil ikke kunne søkes om FME innenfor kjernekraft.»

2. Stortinget ber regjeringen sørge for at 120–200 mill. kroner av Forskningsrådets utlyste forskningsmidler for miljøvennlig energi på 1,2 mrd. kroner disponeres til en FME for kjernekraft.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at midlene for FME for kjernekraft utlyses snarest, med nye søknadsfrister som gir relevante aktører muligheten til å utarbeide gode søknader om FME-er om kjernekraft.

15. juni 2023

Marius Arion Nilsen

Dagfinn Henrik Olsen

Christian Tybring-Gjedde

Himanshu Gulati

Terje Halleland

